

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Методична розробка спеціального курсу
за темою творчого мистецького проекту.

Назва курсу:

**«Художньо-естетичні засади камерно-вокальної творчості
Гуго Вольфа»**

Ван Чжень,

здобувача ступеня доктора мистецтва
кафедри камерного співу

Творчий керівник –

Народний артист України, доцент

Кочерга Анатолій Іванович

Науковий консультант –

доктор мистецтвознавства, в.о. професора

Северінова Марина Юріївна

Київ – 2022

ПЛАН

- I. Художньо-естетичні риси австро-німецької музичної культури другої половини XIX століття: від *Spätromantik* до *Fin de siècle*.
- II. Традиції та новації камерно-вокальної творчості Гуго Вольфа у контексті нової художньо-естетичної парадигми *Fin de siècle*.
- III. Особливості виконавської інтерпретації камерно-вокальних циклів Гуго Вольфа (на матеріалі циклів «*Gedichte von Eduard Mörike*», «*Gedichte von Joseph von Eichendorff*», «*Lieder nach gedichten von Goethe*», «*Italienisches Liederbuch*»).
- IV. Список рекомендованої літератури.

I. Художньо-естетичні риси австро-німецької музичної культури другої половини XIX століття: від *Spätromantik* до *Fin de siècle*.

1. Загальна характеристика австро-німецької музичної культури другої половини XIX – початку XX століть. Поняття «*Spätromantik*» та «*Fin de siècle*».
2. Культурне життя Відня другої половини XIX століття.
3. Пізній романтизм: типологія етапів в історії музичного мистецтва.
4. Ріхард Вагнер та його концепція «*Gesamtkunstwerk*». Музичний театр Р. Вагнера.
5. Вагнерівські принципи оновлення гармонічної та тембрової складових музичної мови.
6. Філософсько-естетичні погляди Антона Брукнера у контексті свого часу.
7. Філософсько-естетичні погляди Густава Малера, їх історична обумовленість.
8. Особливості камерно-вокальної творчості Густава Малера: від *Spätromantik* до *Fin de siècle*.
9. Пізньоромантичні риси камерно-вокальних творів Ріхарда Штрауса, Театральність мислення композитора.
10. Віденський Сецесіон та його вплив на музичне мистецтво.

II. Традиції та новації камерно-вокальної творчості Гуго Вольфа у контексті нової художньо-естетичної парадигми *Fin de siècle*.

1. Життєтворчість Г. Вольфа у контексті нової художньо-естетичної парадигми *fin de siècle*.
2. Романтичні пісенні традиції Ф. Шуберта в камерно-вокальній творчості Г. Вольфа.
3. Камерно-вокальні традиції Р. Шумана та Й. Брамса в творчості Г. Вольфа.

4. Вагнерівські традиції у камерно-вокальній творчості Г. Вольфа: принципи оперного симфонізму та музичної драми, інтонаційність, декламаційність.
5. Внесок Вольфа до жанру *Lied* – оновлене ставлення до голосу через виразну декламацію, керування співочим голосом інструментально.
6. Камерно-вокальна творчість Г. Вольфа, як зразок взаємопроникнення різних видів мистецтв - літератури, музики та, у прихованому вигляді, театру.
7. Жанрова форма «вірш з музикою» в творчості Г. Вольфа.
8. Неромантичне начало романтичної поезії в камерно-вокальних циклах Г. Вольфа на поезії Е. Мьоріке, Й. Айхендорфа, Й. Гете.
9. Психологізм образів у камерно-вокальних творах Г. Вольфа у контексті *fin de siècle*.
10. Зовнішня та внутрішня театральність у камерно-вокальних творах Г. Вольфа.

III. Особливості виконавської інтерпретації камерно-вокальних циклів Гуго Вольфа (на матеріалі циклів «*Gedichte von Eduard Mörike*», «*Gedichte von Joseph von Eichendorff*», «*Lieder nach gedichten von Goethe*», «*Italienisches Liederbuch*»).

1. Багатошаровість семантики образів камерно-вокальних циклів Гуго Вольфа.
2. Особливості інтонаційної драматургії у камерно-вокальних циклах Г. Вольфа.
3. Виконавські складнощі просодики, пов'язані зі специфікою звучання німецької мови у камерно-вокальних циклах Г. Вольфа.
4. Особливості виконавської інтерпретації у контексті театралізації жанру *Lied* у камерно-вокальній творчості Г. Вольфа.
5. Темброва індивідуалізація образів у камерно-вокальних циклах Г. Вольфа (на матеріалі циклу «*Gedichte von Eduard Mörike*»).

6. Філософсько-естетичні засади камерно-вокального циклу Г. Вольфа «*Lieder nach gedichten von Goethe*». Специфіка трансформації романтичного монологічного висловлювання.
7. Речитативно-декламаційний принцип виконавської інтерпретації у камерно-вокальній творчості Вольфа. Акцентування вербального тексту за рахунок музичних прийомів (на матеріалі циклу «*Lieder nach gedichten von Goethe*»).
8. Поліфонічна взаємодія музично-поетичних образів як цілісне театральне дійство у камерно-вокальних циклах Г. Вольфа (на матеріалі циклу «*Gedichte von Joseph von Eichendorff*»).
9. Використання іронічно-гротескових прийомів у камерно-вокальних циклах «*Gedichte von Eduard Mörike*», «*Gedichte von Joseph von Eichendorff*».
10. Специфіка поєднання аріозного мелодизму та декламаційного стилю у камерно-вокальному циклі «*Italienisches Liederbuch*» в інтерпретаційному аспекті театралізації жанру *Lied*.

Список рекомендованої літератури

1. Антонюк В.Г. Українська вокальна школа: етнокulturологічний аспект. Монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
2. Арановский М. Мышление, язык, семантика. Проблемы музыкального мышления / сб. статей под ред. М. Арановского. Москва : Музыка, 1974. С. 90-128.
3. Аркадьев М. Фундаментальные проблемы музыкального ритма и «незвучащее». Время, метр, нотный текст, артикуляция. Saarbrücken : Lambert Academic Publishing, 2012. 408 с.
4. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. Москва - Ленинград : Музыка, 1971. 376 с.
5. Богданова Л. К. Ріхард Вагнер на початку творчого шляху. Опера «Феї». Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2011. № 3 (12). С. 64-72.
6. Вагнер Р. Моя жизнь. Москва : Эксмо ; Санкт-Петербург : Terra Fantastica, 2003. 864 с.
7. Вагнер Р. Избранные работы. Москва : Искусство, 1978. 695 с.
8. Васина-Гроссман В. Музыка и поэтическое слово. 1. Ритмика. Москва : Музыка, 1972. 150 с.
9. Васина-Гроссман В. Музыка и поэтическое слово. 2. Интонация. 3. Композиция. Москва : Музыка, 1978. 368 с.
10. Вульфийус П. Гуго Вольф и его «Стихотворения Эйхендорфа». Москва : Музыка, 1970. 72 с.
11. Вульфийус П. А. К столетию со дня рождения Хуго Вольфа. *Советская музыка*. 1960. № 4. С. 95-105.
12. Галь Г. Брамс. Вагнер. Верди. Три мастера – три мира. Москва : Радуга, 1986. 480 с.
13. Ганзбург Г. Театрализация в вокальной музыке Р. Шумана. *Проза. ру: национальный сервер современной прозы*.

[URL: http://www.proza.ru/texts/2005/03/03-06.htm](http://www.proza.ru/texts/2005/03/03-06.htm) (дата звернення: 14.04.2021)

14. Ганзбург Г. Пісенний театр Роберта Шумана: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Харків, 2011. 18 с.
15. Ганзбург Г. Театрализація в вокальних циклах Роберта Шумана. LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH&Co.KG, 2012. 128 с.
16. Гете И. В. Годы учения Вильгельма Мейстера. Собрание сочинений в 10-ти томах. Москва : Худ. Литература, 1978. Т. 7. 524 с.
17. Говорухина Н. Четыре песни Миньон Х. Вольфа из «Вильгельма Мейстера» Гете. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 2011. Вип. 32. С. 278-289.
18. Девуцкий В. Э. Концепция второй симфонии Густава Малера на пересечении романтических и модернистских тенденций. *Проблемы музыкальной науки*. 2013. № 2 (13). С. 176–186.
19. Денисова, Г. А. Жанр ORCHESTERGESANG в Австрии и Германии конца XIX – начала XX веков : эстетика и композиторская практика : дисс. ... канд. искусствоведения : 17.00.02. Екатеринбург, 2017. 208 с.
20. Друскин М. Иоганнес Брамс. Москва : Музыка, 1970. 144 с.
21. Земцовский И. И. Апология текста. *Музыкальная академия*, 2002. № 4. С. 100–110.
22. Краузе Э. Рихард Штраус. Москва : Музгиз, 1961. 611 с.
23. Коваленко В.К. Песни Гуго Вольфа на тексты Й. Эйхендорфа. *Театр. Живопись. Кино. Музыка*. 2015. № 4. С. 121-131.
24. Коннов В.П. Гуго Вольф: автореф. док. дис. : 17.00.02. Москва, 1993. 34 с.
25. Коннов В. Гуго Вольф. Музыка Австрии и Германии XIX века. Москва : «Композитор», 2003. Книга третья. С. 288-327.
26. Коннов В. Песни Хуго Вольфа. Москва : Музыка, 1988. 96 с.

27. Коннов В. П., Томашевский И.В. Антон Брукнер : очерки жизни и творчества. Москва : Музыка, 2020. 224 с.
28. Курышева Т.А. Театральность и музыка. Москва : Советский композитор, 1984. 201 с.
29. Малер Г. Письма. Воспоминания. Москва : Музыка, 1968. 607 с.
30. Музыка Австрии и Германии XIX века : учеб. пособие. Москва : Музыка, 1990. Кн. 2. 526 с.
31. Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. Москва : Российская политическая энциклопедия, 2003. 607 с.
32. Лобанов М.А. Гуго Вольф. Краткий очерк жизни и творчества. Санкт-Петербург : Издательство «Лань»; Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ», 2016. 128 с.
33. Лосев А.Ф. Античная ночь и социально-историческое сознание древних. *Acta conventus XI Eirene. Warszawa*, 1971. P. 355-366.
34. Ляхович А.В. Проявление театральности в нетеатральных музыкальных жанрах. *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського*. Київ, 2006. Вип. 64, кн.1 : *Музичне мистецтво: проблеми сучасності*. С. 84-94.
35. Медушевский В. Интонационная форма музыки: исследование. Москва : Композитор, 1993. 262 с.
36. Мур Дж. Певец и аккомпаниатор. Воспоминания. Размышления о музыке. Москва : Радуга, 1987. 228 с.
37. Наумова О.А. Містеріальний театр Ріхарда Вагнера: «Парсіфаль» та його сакральна драматургія: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.01. Харків, 2006. 18 с.
38. Неболюбова Л. Музыкальная культура Германии и Австрии рубежа XIX–XX веков: Густав Малер, Рихард Штраус : учеб. Пособие. Київ : Муз. Україна, 1990. 167 с.
39. Неболюбова Л. Системно-стилевые проблемы австро-германского романтизма (типология поздних этапов в истории искусства).

- Исторические и теоретические проблемы музыкального стиля : Тематический сборник научных трудов. – Киев : Киевская гос. консерватория, 1993. С. 55-70.*
40. Ницше Ф. Казус Вагнера : ссе. Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2007. 192 с.
41. Нордау М. Вырождение. Москва : Республика, 1995. 400 с.
42. Осока О. В. Театральність як базисний фактор музичної культури Романтизму першої половини ХІХ століття: дис. ... канд. искусствоведения: 26.00.01. Киев, 2011. 202 с.
43. Перепелица М. Принцип театральности и формы его применения в музыке. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А.В. Нежданової.* Одеса, 2014. Вип. 19. С. 315-323.
44. Перепелица М.Ю. Проявления театральности в нетеатральных музыкальных жанрах. *Искусство и образование.* 2015. № 1. С. 77-94.
45. Раппопорт С. Х. О вариантной множественности исполнительства. *Музыкальное исполнительство.* Москва, 1972. Вып.7. С. 3-46.
46. Резницкая Т.Б. Камерно-вокальное творчество Хуго Вольфа. Проблемы интонационной драматургии: дис. ... канд. наук : 17.00.02. Оренбург, 2013. 319 с.
47. Резницкая Т.Б. О театрализации жанра *Lied* в камерно-вокальном творчестве Хуго Вольфа. *Международный научно-исследовательский журнал: Сборник по результатам заочной научной конференции Research Journal of International Studies.* Екатеринбург, 2013. № 8 (15). Часть 2. С. 123-126.
48. Резницкая Т.Б. Песенное наследие Хуго Вольфа и традиции камерно-вокального исполнительства. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pesennoe-nasledie-hugo-volfa-i-traditsii-kamerno-vokalnogo-ispolnitelstva> (дата звернення: 24.05.2021)

- 49.Резницкая Т. Песни Хуго Вольфа: к проблеме композиторского стиля и исполнительской интерпретации. Тамбов : Грамота, 2013. № 9. Ч. 1. С. 137-143.
- 50.Рубенчик Я. Интервью с Фишером-Дискау «Слово должно служить музыке». Независимый бостонский альманах «Лебедь», № 363, 22 февраля 2004 г. URL: <http://lebed.com/2004/art3664.htm> (дата звернення 01.12.2021).
- 51.Ручьевская Е. Функции музыкальной темы. Москва : Музыка, 1977. 158 с.
- 52.Самойленко О.І., Осадча С.В. Музична семіологія як актуальний напрям теорії мовної свідомості. *Modern culture studies and art history: an experience of Ukraine and EU. Collective monograph.* Riga : Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. С. 436-457. <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-72-3.25>.
- 53.Самсонова С.А. «Fin de siecle»: культурологическая дефиниция и художественные практики: дис. ... канд. культурологи : 24.00.01. Кострома, 2003. 147 с. URL:<https://www.dissercat.com/content/fin-de-siecle-kulturologicheskaya-definitsiya-i-khudozhestvennyye-praktiki> (дата звернення: 25.08.2021).
- 54.Филатова О. Жанровый генезис исполнительского диалога в музыке (на материале камерно-вокального творчества): дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.03. Одесса, 2004. 214 с.
- 55.Фишер-Дискау Д. Отзвуки былого: Размышления и воспоминания : монография. Москва : Музыка, 1991. 286 с.
- 56.Хейзинга Й. Homo Ludens. В тени завтрашнего дня. Москва : ООО «Издательство АСТ», 2004. 539 с.
- 57.Хренов Н.А. Место зрелищных искусств в художественной культуре. Москва : Информ. центр по проблемам культуры и искусства, 1977. 48 с.

- 58.Холопова В.Н. Теория музыкального содержания как наука. *Проблемы музыкальной науки*. Москва, 2007. № 1. С. 15-25.
- 59.Холопова В.Н. Теории музыкального содержания, музыкальной герменевтики, музыкальной семантики: сходство и различия. *Общество теории музыки*. Москва, 2014. № 1 (5). С. 20–42.
- 60.Царева Е. М. Йоганнес Брамс : монографія. Москва : Музыка, 1986. 383 с.
- 61.Черкашина-Губаренко М. Р. В поисках отвергнутого смысла. Музыка і театр на перехресті епох. Київ ; Суми, 2002. Т. 2. С. 46-49.
- 62.Черкашина-Губаренко М. Р. Сны и сновидения в биографии и творчестве Рихарда Вагнера. Музыка і театр на перехресті епох. Київ ; Суми, 2002. Т. 1 С. 96-102.
- 63.Шиллер Ф. Письма об эстетическом воспитании человека. Киев : РИПОЛ Классик, 2016. 242 с.
- 64.Шпенглер О. Закат Европы: Образ и действительность. Новосибирск : Наука, 1993. Т. 1. 592 с.
- 65.Шульга Е. Н. Интерпретация ночных мотивов в европейской музыке и смежных искусствах XIX – первой половины XX века: дисс. ... канд. искусствоведения : 17. 00. 02. Новосибирск, 2002. 283 с.
- 66.Cvejić Žarko. An Encounter with Hugo Wolf in his Jubilee Year: Revisiting “Begegnung”. *Muzikološki zbornik-musicological annual lvii/1*. [Vol. 57 No. 1 \(2021\)](#). S.109-130.
- 67.Glauert A. Hugo Wolf and the Wagnerian Inheritance. *Cambridge University Press, Length*, 1999. 161 p.
- 68.Decsey E. Hugo Wolf, Das Leben und das Lied. Berlin : Schuster & Loeffler, 1921, 221 s.
- 69.Duden. Die deutsche Rechtschreibung URL: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/verschwiegen> (дата звернення: 11.05.2022).

70. Dumling A. «Ganz einzig in ihrer Art...». Ironie und Realismus in Hugo Wolfs Alten Weisen nach Gottfried Keller. *Musik-Konzepte 75. Die Reihe Lieber Komponisten. Herausgegeben von Heinz-Klaus Metzger und Reiner Riehn. Verlag edition text + kritik. München, Januar 1992. Heft 75. Hugo Wolf. S. 102-115.*
71. Fischer-Dieskau D. Musik im Gespräch. Streifziege durch die Klassik mit Eleonore Buning. List Taschenbuch Verlag. München, 2005. 288 s.
72. Kramer L. Hugo Wolf and Subjectivity in the Fin de siècle. *In German Lieder in the Nineteenth Century, edited by Rufus Hallmark. New York : Routledge, 2011. P. 239-272.*
73. Kravitt E.F. Das Lied – Spiegel der Spätromantik. Georg Olms Verlag: Hildesheim, Zürich, New York, 2004. 389 S.
74. Lee E. J. Patterns, containment and meaning in Hugo Wolf's Mörike Lieder. PhD diss. Oregon, 2004. 228 p.
75. McKinney Timothy. Harmony in the Songs of Hugo Wolf. PhD diss. North Texas, 1989. 558 p.
76. Miles. John D. Hugo Wolf's Der Feuerreiter: Text Painting and Form. URL: <https://hunsmire.tripod.com/music/wolfffeuerreiter.pdf>. (дата звернення: 03.04.2022)
77. Pierce John C. Wölferl's Own Howl: Musical Characterization in the Rollengedichte of Hugo Wolf. DMA. Connecticut, 2013. 101 p.
78. Reece F. Hugo Wolf's Harmony as Weitzmannian Critique: The Augmented Triad and its Hexatonic Shadows. Video Transcript Recorded at the University at Buffalo Music Grad Student Symposium, March 3, 2013. S.1-9.
79. Sams Eric. The Songs of Hugo Wolf. London : Faber and Faber, 2011. EPUB e-book. First edition: 1961. 414 s.
80. Shin Dong Jin. Hugo Wolf's Interpretation of Paul Heyse's Texts: An Examination of Selected Songs from the Italienisches Liederbuch. Master of Music (Music Theory). North Texas, 2010. 78 p.

81. Schorske C.E. *Fin de siècle Vienna: Politics and Culture*. New York : Alfred A. Knopf, 1980. 378 p.
82. Spitzer L. *Vorwort*. Wolf H. *Sämtliche Werke. Kritische Gesamtausgabe*. Wien, 2003. Bd. 3. *Gedichte von Johann Wolfgang von Goethe*. S. 1-5.
83. Stein J. M. *Poem and Music in the German Lied from Gluck to Hugo Wolf*. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 1971. 238 p.
84. Tausche A. *Hugo Wolfs Mörikelieder in Dichtung, Musik und Vortrag*. Wien : Amandus-Edition, 1947. 207 s.
85. Walker Frank. *Hugo Wolf: A Biography*. New York: Alfred A. Knopf, 1968. 429 p.
86. Winkler B. SWR2 Musikstunde «Nur fast so wie im Traum ist mir's geschehen» *Musikalische Annäherungen an Eduard Mörike*. URL: <https://www.swr.de/-/id=20417772/property=download/nid=659552/ligx5d/swr2-musikstunde-20171116.pdf> (дата звернення: 20.07.2022).
87. Wolf H. *Vom Sinn der Töne: Briefe und Kritiken*. Leipzig : Reclam, 1991. 444 s.
88. Wolf Hugo: *Letters to Melanie Köchert*. Trans. Louise McClelland Urban. New York : Schirmer Books, 1991. 293 p.
89. Youens Susan. *Hugo Wolf: The Vocal Music*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 1992. 384 p.